

Kiekviena kelionė į svečią šalį ar nauja pažintis mus savotiškai praturtina. Dirbant parlamentinį darbą, idėjų, kurios virsta įstatymų projektais, pasisemiu važinėdama po Lietuvą ir susitikdama su gyventojais, o taip pat ir bendraudama su kitų šalių parlamento nariais. Šįkart naudingos patirties pasisėmiau iš Turkijos parlamento kolegų. Drauge su Lietuvos Seimo atstovėmis Aušrine Norkiene, Rimante Šalaševičiūte ir Orinta Leipute Stambule ir Ankaroje dalyvavome misijoje, kurioje dalijomės patirtimi socialinių, sveikatos, užimtumo, verslo ir kt. klausimais.

Šį kartą mielai pasidalinsiu kolegų iš Turkijos receptais, kuriuos jie sukaupė „gydydami“ savo piliečių didžiausius sopulius. Tad ir pradėsiu nuo medicinos. Pasak Turkijos parlamento Sveikatos, šeimos, darbo ir socialinių reikalų komiteto pirmininko, prieš maždaug du dešimtmečius Turkijoje prasidėjusi sveikatos apsaugos reforma buvo itin reikalinga ir šiandien jiems pelno rimtų medicinos paslaugų tiekėjos vardą. Daugelyje medicinos sričių Turkija jau užima lyderio pozicijas pasaulyje. Nuo šalies biudžeto sveikatos apsaugai turkai skiria 7 proc. Jei dirba bent vienas šeimos narys, socialiai apdraudžiami visi šeimos nariai. Turkijoje įdiegta vaistų sekimo sistema. T. y. 2 tūkst. milijonų vaistų dėžučių yra sužymėtos ir sistemoje galima matyti kur šie vaistai yra.

Stebima ir kita sparčiai besivystančios medicinos pusė – nekontroliuojamas privačių sveikatos įstaigų steigimas išaugino eiles pas specialistus valstybinėse gydymo įstaigose, todėl gydytojų įdarbinimas privačiose ligoninėse jau yra ribojamas. Tačiau Turkijoje dažnai skolinamasi ir nuomojama privačių bendrovių medicininė technika. Turkai atviri įvairioms bendradarbiavimo su Lietuva formoms. Siūlosi atvažiuoti į Lietuvą su savo mediciniais prietaisais ir kita technika arba teikti nuotolines paslaugas.

Studentai Turkijoje po studijų turi 300 dienų atidirbti atokiuose rajonuose ir 500 dienų miestuose. Taip pat tiems, kurie dirba regionuose, mokamas didesnis atlyginimas, o jei studentai neatidirba, negauna medicinos diplomo.

Turkija yra viena iš nedaugelio šalių, turinti teigiamą gyventojų prieaugį – jaunimas iki 30 metų sudaro virš 50 proc. Turkai mums iškėlė retorinį klausimą – o kas gi Lietuvoje prižiūrės senelius? Pasiūlė ir sprendimą – jų slaugos studentai galėtų atvažiuoti į Lietuvą ir, išmokus kalbą, puikiai atlikti savo darbą.

Misijos metu lankėmės ir šalies sostinėje Ankaroje, turinčioje 5,5 mln. gyventojų. Ankaroje yra 10 techno parkų ir 14 ekonominių zonų. Viena zona yra skirta tik gynybai – dronams, karinei amunicijai gaminti. Išplėtotą mašinų, elektrotechnikos, elektronikos, aviacijos

gamyba. Taip pat gaminama tekstilė, baldai, medicininiai įrengimai, įranga ligoninėms, rentgeno aparatai, chirurginiai robotai, išvystyta plieno gamyba. 20 proc. visų Turkijos gaminių yra pagaminta Ankaroje. Per 6 mėn. už šią produkciją uždirbama apie 11 milijardų dolerių.

Lankėmės Ankaros pramonės ir prekybos rūmuose. Jie turi 6 mokyklas, 1 darželį, 2 kolegijas, kurios ruošia inžinierius, ir 2 profesines mokyklas. Viena jų ruošia darbuotojus pramonei, kita – tik IT specialistus.

Ankaroje taip pat susitikome su Turkijos Parlamento Moterų ir vyrų lygių galimybių komiteto pirmininke. Komitetas įkurtas 2009 metais. Nagrinėja asmeninius skundus, prižiūri, kaip įgyvendinami teisės aktai, apsaugantys moteris nuo smurto. Parlamente taip pat įkurti 2 pakomitečiai: moterų verslumo bei šeimos ir darbo suderinamumo. Turkai išsikėlė užduotį – pasiekti, kad iki 2025 metų dirbtų 38 proc. moterų. Dabar dirba apie 32 proc.

Turkijoje pasiteisino priemonės, naudojamos dėl smurto artimoje aplinkoje. Gyventojams sukurta programėlė, kurią į savo mobiliuosius telefonus gali atsisiųsti tik vaikai ir moterys. Atsitikus nelaimei, užtenka paspausti mygtuką, pagalba juos pasiekia per 5 min. Turkijoje vyrai, kurie smurtavo prieš moteris, turi nešioti apyrankes, ir jei smurtautojas artinasi, priežiūros įstaigos gauna pranešimą, kad moteriai gresia pavojus. Tokia programėlė naudojasi apie 2,3 mln. žmonių.

Turkijoje vyksta į moteris nukreipta pozityvi diskriminacija. Tam tikras procentas nuo vyro uždarbio atidedamas moteriai, todėl mirus vyrui, ji gauna pensiją. Taip pat moterims suteikiamos beprocentinės paskolos verslo įsikūrimui. Įsidarbinančių moterų vis daugėja.

Reikia pažymėti, kad Turkijoje nėra valstybinių vaikų darželių, tik privatūs, kurie brangiai kainuoja. Atokesnėse vietovėse jų nėra, todėl ne visos norinčios dirbti moterys gali eiti į darbą, nes privalo rūpintis tėvais, vaikais, namais. Be to, Stambule, Ankaroje ar kituose milijonus gyventojų turinčiuose miestuose vien nuvažiuoti į darbą užtrunka valandą ar net kelias.

Turkijoje per covidą buvo pailgintos gimdymo atostogos nuo 8 iki 16 savaičių, vaiko auginimo laikotarpis – nuo 12 iki 24 mėnesių, maitinimo laikas pailgintas nuo 1 iki 3 val. Tačiau per tą laikotarpį šeimoms nemokamos jokios vaikų auginimui skirtos išmokos.

Dar 2002 metais moterų parlamente buvo vos 4 proc., 2022-iais – 17,3 proc. Ir tai tik parlamente, nes savivaldoje, nors moterys ir skatinamos eiti į valdžią, į politiką žiūrima gana

vangiai. Turkijoje nemažai nevyriausybinių organizacijų, tačiau jos moterų dalyvauti politikoje neskatina.

Ir pabaigai – didelėse pramonės įmonėse, jei jose dirba daugiau nei 100 žmonių, privaloma steigti vaikų darželius. Taip pat bet kokioje Turkijos įmonėje privalu turėti arbatos virimo ir išnešiojimo personalą. Toks darbuotojas turi būti bet kokio dydžio įmonėje.

Turkijoje įvykę susitikimai ne tik paskatino ieškoti Lietuvai naudingų gerųjų patirčių, bet ir dar kartą leido įsitikinti, jog tik gerai žinant ko nori, turint ne kelerių metų, o net kelių dešimtmečių Lietuvos ateities viziją, galima toli nueiti ir daug pasiekti.

Lietuvos Respublikos Seimo Valstybės valdymo ir savivaldybių komiteto narė
Seimo Lietuvos valstiečių ir žaliųjų sąjungos frakcijos seniūnės pirmoji pavaduotoja

